

Suriye Uyruklu Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Uyum Süreçlerinin Ailelerinin Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi¹

Sayfa | 556

Evaluation of Syrian Students' Adaptation Process into the Turkish Education System from Parent's Point of View

Merve NOYAN KURNAZ , Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, mervenoyan26@gmail.com

Alper KESTEN , Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, akesten@gmail.com

¹ Bu çalışma Prof. Dr. Alper Kesten danışmanlığında Merve Noyan Kurnaz'ın Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilimler Eğitiminde yapılan yüksek lisans tezinin belli bir bölümünden üretilmiştir.

Kurnaz Noyan, M. ve Kesten, A. (2024). Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum süreçlerinin ailelerinin bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 556-578.

DOI. 10.51460/baebd.1374588

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 556-578.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 556-578.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Öz. Bu çalışma Türk okullarında eğitim gören Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumları sürecinde karşılaştıkları problemleri tespit etmek, öğrencilerin uyum düzeylerinin hangi seviyede olduğunu ve hangi çalışmalarla nasıl desteklendiği sonuçlarına erişmek amacıyla hazırlanmıştır. Alanyazında Suriye uyruklu öğrencilerin uyum süreçlerini konu edinen birçok çalışmanın olmasına karşın bu çalışmada görüşmelerin katılımcıların ikamet ettikleri yerlerde bire bir ve yüz yüze yapılması ve kendi ana dillerinde gerçekleşmesi çalışmanın özgünlüğüne dikkat çekmektedir. Nitel araştırma yöntemine başvurulmuş olarak hazırlanan bu çalışmada durum çalışması deseni kullanılmış olup maksimum çeşitlilik örnekleme ve benzeşik/homojen örnekleme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Çalışmanın verilerine Adana Seyhan Merkez İlçe’de yaşayan Suriye uyruklu 18 aile ile yapılan görüşmeler neticesinde ulaşılmıştır. Katılımcılarla yapılacak görüşmeler için araştırmacı açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formunu geliştirmiş olup edinilen verileri betimsel analize tabi tutarak değerlendirmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular ışığında Suriye uyruklu çocukların ve ailelerinin Türkiye’de belli başlı sorunlarla karşılaştıkları, dil, toplumsal kabul ve eğitim problemleri yaşadıkları, Türkçe öğrenmek noktasında birtakım zorlukları aşmak durumunda kaldıkları ve destek almadıkları zamanlarda bu durumun üstesinden pek de gelemedikleri, eğitime erişimleri önünde birtakım bariyerlerin olduğu ve bu bariyerleri aşmak için iletişim kurdukları bireylerin yardımına ihtiyaç duydukları, Türk eğitim sistemine entegre olabilmeleri için yapılan uyum çalışmalarının sayısının ve niteliğinin yetersiz kaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk eğitim sistemi, Suriyeli çocuklar, uyum çalışmaları.

Abstract. This study was prepared to determine the problems faced by Syrian students studying in Turkish schools in the process of adaptation to the Turkish education system and to reach some conclusions by associating the adaptation levels of the students with how they adapted. Although there are many studies in the literature about the integration processes of Syrian students, the fact that the interviews were conducted one-to-one and face-to-face in the places where the participants reside and in their native language draws attention to the study’s originality. In this study, which was prepared by applying the qualitative research method, the situational analysis design was used, and maximum diversity sampling and homogeneous sampling methods were used. The data of the study were obtained as a result of interviews with 18 families of Syrian nationality living in the Adana-Seyhan Central District. For the interviews with the participants, the researcher developed an interview form consisting of open-ended questions, and the obtained data were evaluated by subjecting it to descriptive analysis. In the light of the results obtained in the study, it has been concluded that Syrian children and their families face specific problems in Turkey; they have language, social acceptance, and education problems, they have to overcome some difficulties in learning Turkish, and they cannot overcome this situation when they do not receive support, they have some barriers to their access to education, and that they need the help of the individuals they communicate with to overcome these barriers, the number and quality of adaptation studies to integrate into the Turkish education system are insufficient.

Keywords: Turkish education system, Syrian children, harmonization studies.

Extended Abstract

Introduction. It is seen that migration circulation, which has been influential in the significant changes in world history, has an important place in the history of the Republic of Turkey and has brought about radical changes in the domestic and foreign policy followed by the Republic of Turkey. Immigration from the Balkan and Caucasian States shortly after the establishment of the Republic is accepted as the beginning of this mobility. The ever-increasing Syrian migration since 2011 has caused some opportunities and difficulties in our country and also brought some changes in the structure of Turkish society (Aydemir and Şahin, 2018: 121; Başkaya and Yılmaz, 2022). In the context of all these features and criteria, the main problem of the study is to achieve information on to what extent Syrian students adapt to the Turkish education system, how their adaptation processes are supported and at what level, and to what time they maintain their own culture within the Social Studies course. In line with the main problem of the study, answers to the following questions were sought;

1. What studies prepare Syrian students to adapt to the Turkish education system?
2. What are the problems Syrian students face in the Turkish education system, and the processes for overcoming these problems?
3. What are the problems faced by Syrian students while learning Turkish?
4. What are the cultural backgrounds of Syrian students, and how does the current Social Studies course approach these cultural backgrounds?

Method. This study was prepared by applying the qualitative research method. After the qualitative method was decided, the case study design, one of the qualitative research approaches, was preferred as the research design. The research group of this study consists of the families of Syrian students studying at primary school 4th grade and secondary school 5th, 6th, 7th, and 8th grades of public schools living in Adana Seyhan Central District. Maximum variation sampling and homogeneous sampling methods were used while creating the participant pool of the study. The interview method was used as a data collection tool in the research. The researchers developed a semi-structured interview form consisting of open-ended questions for the interview method. In the data analysis, the descriptive analysis method, one of the qualitative research data analysis methods, was used.

Results. In the light of the results obtained in the study, it has been concluded that Syrian children and their families face specific problems in Turkey; they have language, social acceptance, and education problems, they have to overcome some difficulties in learning Turkish, and they cannot overcome this situation when they do not receive support, they have some barriers to their access to education, and that they need the help of the individuals they communicate with to overcome these barriers, the number and quality of adaptation studies to integrate into the Turkish education system are insufficient, and the Social Studies course does not give sufficient place to their cultural background.

Discussion and conclusion. The first family that came to Turkey for asylum entered the country in 2011. After 2011, 3 families in 2012, 2 in 2013, 2 in 2014, and 10 in 2015 entered Turkey. Syrian families stated that their children were expelled from their homes at an early age and were forced to

migrate to a new country they did not know, and therefore their children faced some problems. When we look at the process of learning Turkish by Syrian children, it is seen that one of them learned Turkish before they started to study in Turkish schools, 12 of them after they began to study in Turkish schools, and the remaining four children learned in 2011 in Syrian schools created for Syrian students, while 1 of them stayed in a tent city. Specific studies are carried out to ensure and maintain the adaptation of Syrian children to the Turkish education system. State-supported institutions and non-governmental organizations that carry out these studies have implemented activities such as after-class courses, weekend courses, online courses, and public education courses to ensure the adaptation of Syrian children to the Turkish education system. As a result of the interviews with the participants, all families stated that their children face language problems. Therefore they are shy about studying in Turkish schools. It has been observed that Syrian children, who had to leave their homeland due to the civil war that broke out in Syria, faced problems when they started their education life in Turkey. It has been observed that the fact that Syrian children do not know Turkish exacerbates these problems. It has been observed that Syrian children who come to Turkey at a young age show different reactions to learning Turkish. These reactions develop in line with the advantages or disadvantages of their physical environment. It has been observed that adaptation studies are not carried out effectively, and Turkish schools do not give the same importance to adaptation studies. It has been observed that the schools that include adaptation studies do not sufficiently contain these practices and do not continue these studies. For this reason, it has been observed that Syrian children have ongoing language problems, cannot complete the integration process, and have specific problems that continue. Although it is an excellent opportunity for Syrian children to start their education in Turkey, it has been observed that the behavior of their families, Turkish peers, and everyone they interact with at school has brought them face to face with problems.

Giriş

Türk Dil Kurumu'nun (2019) tanımlamasına göre, göç sosyo-toplumsal, siyasi ve maddi sebeplerden dolayı grupların ya da bireylerin başka bir ülkeye taşınmalarıdır. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne 'ulus aşırı hududu aşmak ya da başka bir devlette yaşamaya başlamak' olarak tanımlanmaktadır ("Yıllık göç raporları", 2015). Bu bağlamda vakti, yapısı ve sebebi göz önünde bulundurularak yer değişikliği neticesinde gerçekleşen hareketliliğe göç denilmektedir. Göçle ilgili çeşitli açıklamalar olmakla birlikte tanımların ortak noktasını "yer değişikliği" oluşturmaktadır.

Göç olgusu insanlık tarihinin başlarından aydınlanma çağının yaşandığı günümüze kadar süregelen önemli bir kavramdır. Göç, milletleri etkisi altına alan ve onların yaşayış biçimine yön veren dinamik bir süreçtir (Çelik, 2012; Taşçı, 2009). Göç kavramı, farklı farklı tanımlamalara sahip olan, sebep-sonuç ilişkisini kurgulayan ve çeşitli kategorilere ayrılan bireysel ve kitlesel hareketliliği ifade etmektedir (Ekici & Tuncel, 2015). Göç kavramı, günümüz dünyasının sıklıkla karşılaştığı ve uzun vadede etkileri görülen küresel toplumsal sorunların başında gelmektedir. Bu kavramla dile getirilen insan hareketliliği günümüz dünyasında sosyal hareketliliğin önemli unsurlarından biri haline gelmiştir (Deniz, 2014: 177).

Göçleri gönüllü ve zorunlu göçler, iş ve sığınma amaçlı göçler, yasal ve yasa dışı yollarla yapılan göçler olarak tanımlayanların beraberinde 'çeşitli bilimsel alanlar' olarak kategorize eden farklı bakış açıları da bulunmaktadır (Baydar, 1999: 249). Harp, doğal afet, sürgün gibi sebeplerle insanların yaşamlarını sürdürdükleri yerlerden koparılmak durumunda kalmaları ya da bu duruma zorlanmaları neticesinde meydana gelen göç zorunlu göçü oluşturmaktadır (Cengiz, 2010; Tamer & Birvural, 2018). Bireylerin kendi iradeleriyle gerçekleştirdikleri göçte ise asıl gaye daha iyi yaşam koşullarına ulaşmaktır (Yılmaz, 2014: 1687). Ülkelerinde çalışma fırsatı bulamayan veya işinden herhangi bir sebepten dolayı memnun olmayan ve çeşitli yerlere iş bulmak gayesiyle giden insanların oluşturduğu bu hareketliliğe ise işçi göçü denilmektedir (Yılmaz, 2014: 1687). İşçi göçlerinin yanı sıra göçün ana ögesini belirleyen yurtsuzlar, sığınmacılar ve mülteciler temel hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasından dolayı kendi vatanlarını terk ederek güven içinde yaşayabilecekleri diğer ülkelere gitmek mecburiyetinde kalan kesimleri oluşturmaktadır (Doğan, 2020; Öner, 2014).

Göçün nedeni ve yönü ne olursa olsun isteksiz yapılan göçlerin tümü göç edenler açısından hususi tarihinden, hayat öyküsünden, doğduğu, yetiştiği kültür ve vatanından, anılarından ayrılışı göç edilen yerde ise yalnızlığı, ecnebiliği ve diğeri oluşu ifade etmektedir (Çağlayan, 2006). Göç, göç edenleri ve yerleşik halkı yeni şartlarla karşılaştırmakta ve sosyotoplumsal yaşamda geniş bir değişikliğe yol açan göç birtakım problemleri ve fırsatları beraberinde getirmektedir (Ekici & Tuncel, 2015). Belli bir bölgede yaşayan milletler karşı karşıya kaldıkları bazı durumlar neticesinde göç etmek durumunda kalabilmektedirler (Tamer & Birvural, 2018; Yılmaz, 2014). İnsanları iki yönlü hayat sürmeye iten bu süreç göçmenleri ve göç edilen bölgedeki insanları fazlasıyla etkilemekte ve göçmenlerin maddi ve manevi değerlerini gittikleri ülkelerde de sürdürmek istemeleri nedeniyle yerleştikleri yeni çevrelerde geçerli olan işleyişi değişime uğrattıkları görülmektedir (Cengiz, 2010). Göçmen ve sığınmacıların göç ettikleri bölgelerde kayda değer girişimlerinin olması kısmen içinde yaşamaya başladıkları toplumla bütünleşmelerine bağlıdır (Ekici & Tuncel, 2015). Sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın üst düzeyde olduğu yerlerde göçmenler ve yerleşik halk fazla zorluk

Kurnaz Noyan, M. ve Kesten, A. (2024). Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum süreçlerinin ailelerinin bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(1), 556-578.*

DOI. 10.51460/baebd.1374588

yaşamamaktadır (Ekici & Tuncel, 2015). Göç hareketliliğinin sonuçlarına baktığımızda sürecin işleyişine göre olumlu ve olumsuz durumların meydana geldiği görülmektedir (Kamel, 2017). İnsan kalabalığının doğru bir şekilde yönetilmesiyle birlikte bu durum avantaja dönüştürülebileceği gibi aksi durumlar yaşandığındaysa kargaşa ve çatışmalara yol açabilmektedir (Sayın, Usanmaz & Aslangiri, 2016). Dolayısıyla hem kamu yararı gözetilerek hem de göçmenlerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak etkili politika ve düzenlemeler yapıp bu olumsuz durumların önüne geçilmelidir (Sayın, Usanmaz & Aslangiri, 2016). Sonuç itibarıyla günümüz dünyasında göç, önüne geçilemeyen bir hakikat olarak her geçen gün hacmini artırmakta ve insanlığın başlangıcından itibaren dünya tarihine yön vermeye devam etmektedir (E. Özcan, 2017; Deniz, 2014; Ünal, 2014).

Cumhuriyetin kurulduğu andan itibaren hem kendi halkının hem de başka milletlerin oluşturduğu hareketlilik Türkiye Cumhuriyeti'nin yapısını şekillendirmiştir (Kazgan, 1983). Yabancı devletlerde yaşanan hareketlenmelere kayıtsız kalamayan Türkiye Cumhuriyeti farklı milletlere kucak açarak onları ülkesine kabul etmiş böylelikle ülkedeki iç göçlerin beraberinde dış göçlerin de seyrini değiştirmiştir (Ünal, 2014). Lozan Antlaşmasıyla Yunanistan'la başlayan göç trafiği diğer milletlerin katılımıyla devam etmiş ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da varlığını korumuştur (Kirişçi, 1999). Türkiye'yi hedef alan göçler sadece bu ülkelerle sınırlı kalmamış Asya ve Arap devletleri gibi çeşitli ülkelerden de yapılmıştır. Asya ve Afrika ülkelerinden gelen göçmenlerin yanı sıra 2011 senesinden itibaren Türkiye en uzun karayolu hudut komşusu olan Suriye'den de göç almaya başlamıştır (Topçuoğlu, 2016; Şemşit, 2018). Suriye'de halk ve hükümet arasında yaşanan kargaşa ve çatışmalar Suriye vatandaşlarını topraklarını terk etmek durumunda bırakmıştır (Tümtaş & Ergun, 2016: 1351). Topraklarını terk eden Suriye vatandaşları sınır komşularına sığınarak muhafaza talebinde bulunmuşlardır. Bu talep doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti Suriyeliler için geçici koruma kanunu çıkararak onları himayesi altına almıştır.

Suriye vatandaşlarının sığınma talebini uyguladığı açık kapı politikasıyla kabul eden Türkiye Cumhuriyeti, onların barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla çadır kentler tahsis etmiştir. Suriye uyruklu çocuk ve gençlerin eğitimi için öncelikli olarak bu noktalarda faaliyetler başlamış ve hareketliliğin şehirlere taşması üzerine yetkili merciler kamp dışında da alakalı somut adımlara imza atmışlardır ("Suriyeli gençlerin Türkçe", 2014). Suriyeli misafirler için

- Geçici eğitim merkezleri (kamplarda ve kamp dışında),
- Türk okulları,
- Suriyelilerin açtığı özel okullar,
- Meslek edindirme faaliyetleri, kurslar, etkinlikler,
- Yetimhaneler, yatakhaneler, yurtlar,
- Yükseköğretimde Suriyeli misafirlere yönelik hizmetler gibi çalışmalara öncelik verilmiştir (Duruel, 2016: 1399).

2011 yılından itibaren sürekli artan Suriye göçleri ülkemizde bazı fırsat ve zorlukların ortaya çıkmasına neden olmuş ve Türk toplum yapısında birtakım değişiklikleri de beraberinde getirmiştir (Aydemir & Şahin, 2018: 121; Başkaya & Yılmaz, 2022). Sınıra yakın ve Suriye nüfusunun fazla olduğu bölgelerde karşılaşılan problemleri gidermek adına devlet sığınmacıların da etkin katılımını sağlayan yapılar oluşturmuştur (Sarı, 2019). İki millet arasındaki anlaşmazlık ve farklılıkları gidermek amacıyla

uyum çalışmaları teşvik edilmiş, çatışma durumunun asıl sebebi olan dil farklılığını gidermek adına Türkçe dil kursları yaygınlaştırılmış ve bunlara ek olarak Suriyeli aileleri ve Türk aileleri bilgilendiren ve rehberlik hizmeti sunan çeşitli programlar hazırlanarak Suriyelilerin Türk toplum yaşantısına uyumunu sağlayarak toplumsal yozlaşmanın önüne geçilmeye çalışılmıştır (Yıldırım alp vd., 2017).

Nisan 2011’de başlayan Suriye göçleri Türkiye’de birçok alanda değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Suriyeli sığınmacılara ilk etapta misafir gözüyle bakılmış ve onlar için geniş çaplı çalışmalar yapılmamış fakat göçle gelenlerin çoğunluğunun çocuk yaşta olması atılacak adımları hızlandırmıştır (Tanrıkulu, 2018: 257). Suriyeli çocuklar ve aileleri için AFAD aracılığıyla sınıra yakın bölgelerde çadır kentler kurulmuş ve bünyelerinde Geçici Eğitim Merkezleri hizmete sunulmuştur (Seydi, 2014: 275). Suriyeli çocuklar bu merkezlerde Türk müfredatını Arapça olarak takip etmişlerdir (Seydi, 2014: 275). Devlet, göç eden nüfusun sürekli artması üzerine yeni atılımlar gerçekleştirmiştir. Yeni girişimlerin içinde özellikle Suriyeliler için hazırlanan genelgeler önem taşımaktadır (Kızıl & Dönmez, 2017: 211). Genelgeler sayesinde Suriye vatandaşları birçok hakka sahip olmuşlardır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Yüksek Öğretim Kurumu Suriyelilerin eğitimi için yeni çalışmaları hayata geçirmiştir. Bu bağlamda ‘Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler’ kapsamında ‘Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler’ konulu genelge 26 Nisan 2013’de il valiliklerine gönderilmiştir (Kızıl & Dönmez, 2017: 213). Kamplarda konaklayan Suriyelilerin temel gereksinimlerinin AFAD, Kızılay gibi ilgili kuruluşlar tarafından sağlandığı, kampta yaşamayan Suriyelilerin ise gereksinimlerinin halk, mahalli idareler ve çeşitli kuruluşlar tarafından karşılanmaya çalışıldığı ifade edilmiştir (Seydi, 2014: 277).

Süreç içerisinde Suriyelilerin sayısının artmasıyla birlikte MEB, geçici koruma kapsamında izlemiş olduğu politikaları detaylandırma ihtiyacı duymuştur. Bu sebeple 23 Eylül 2014’te 2014/21 numaralı ‘Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri’ başlıklı genelgeyi hayata koymuştur (Emin, 2019: 14). Bu yeni genelgeyle Suriyeli çocuklar MEB okullarında ve Geçici Eğitim Merkezlerinde kendileri için oluşturulan sınıflarda eğitim görebileceklerdir. Diğer bir ifadeyle Suriyeli çocuklar Türk öğrencilerin arasında, onlarla aynı sınıflarda eğitim alabilme hakkına sahip olmuşlardır (Yabancılar yönelik eğitim öğretim hizmetleri, 2014). Yine bu genelgeyle yabancıların Türkçe öğrenebilmelerine fırsat veren ilk çalışma olan ‘Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’ aracılığıyla belirtilen ‘Avrupa Dilleri İçin Ortak Çerçeve Metni’ne uygun ‘Yabancılar İçin Türkçe’ programı hazırlanmıştır. Hazırlanan bu yapı, Türkçe öğrenmek isteyen çocuklar ve yetişmiş bireyler için büyük bir fırsat oluşturmuştur. Bu program aracılığıyla yabancı çocuklar devlet okullarında veya Geçici Eğitim Merkezlerinde Türkçe eğitimi alabileceklerdir (İşigüzel & Baldık, 2019: 497). Suriyeli öğrenciler için örgün eğitimin beraberinde yaygın eğitimde de önemli adımlar atılmıştır. Bu adımlardan olan Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER) Suriyeli öğrencilerin Türkçelerini geliştirmek amacıyla kurslar sunmakta, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklarıysa Suriyeli öğrencilere yükseköğretim süreleri boyunca maddi destekte bulunmaktadır. Suriyeli yükseköğretim öğrencileri devlet yurtlarında barınabilmekte ve devlet desteğinden faydalanabilmektedir (“Suriyeli gençlerin Türkçe”, 2014). Tüm bu imkân ve hizmetler Suriyelilerin kamplarda, kamp dışında örgün ve yaygın eğitimde aktif rol oynamaları için hazırlanmıştır. Sonuç itibarıyla Türkiye Cumhuriyeti gerek belli başlı politikalarla gerekse ilgili kuruluşlarla ortak çalışmalara imza atarak Suriyeli öğrencilerin eğitim dâhil birçok alanda gereksinimlerine cevap verebilmek adına işler yapmaktadır (Emin, 2019).

Alanyazın incelendiğinde hâlihazırda yer alan çalışmaların genel itibariyle öğretmen ve yönetici merkezli olması, benzer konuların araştırmacılar tarafından çalışılması, öğrenci ile ebeveyn boyutunun kısmen göz ardı edilmesi ve Suriye uyruklu ailelerle çocuklarının yaşadıkları sürecin tam olarak ifade edilememesi araştırmacıları bu çalışma özelinde Suriye uyruklu ailelerle çalışmasının faydalı olabileceği kanısına ulaştırmıştır. Bu düşünceden hareketle çalışmada Suriye uyruklu ailelerle kendi ana dillerinde Arapça olarak çalışılmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın odak noktasını Suriyeli çocuklar için yapılan uyum çalışmaları ve Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine ne derece entegre olduklarını velilerin bakış açısıyla açıklamak oluşturmaktadır. Alanyazında Suriyeli öğrencilerle ilgili pek çok çalışma olmakla birlikte konunun en önemli paydaşlarından biri olan velilerin gözünden Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları süreçleri inceleyen çalışma neredeyse yok denecek kadar azdır. Velilerle yapılan çalışmaların sayısının az olmasının önemli nedenlerinden biri öğrenci velilerinin birçoğunun Türkçe bilmemesidir. Bu çalışma kapsamında hazırlanan görüşme soruları velilere ana dillerinde sorularak görüşmeler gerçekleştirilmiş ve alanyazındaki önemli bir boşluk giderilmeye çalışılmıştır. Tüm bu özellikler ve kıstaslar bağlamında Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine ne derece uyum sağladıkları, uyum süreçlerinin hangi çalışmalarla nasıl desteklendiği ve ne seviyede olduğu çalışmanın temel amaçlarını oluşturmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıda belirtilen problem sorularına yanıtlar aranmıştır;

1. Velilerin bakış açısıyla Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum sağlamaları için hazırlanan çalışmalar nelerdir?

2. Velilerin bakış açısıyla Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sisteminde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

3. Velilerin bakış açısıyla Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sisteminde karşılaştıkları sorunlar nasıl çözülmektedir?

Yöntem

Araştırmanın modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemine başvurularak hazırlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi yürütülen çalışmaların dinamiğini ve esnekliğini koruyabilmek adına çalışmacıya her fırsatta yeni tekniklerin kullanılması imkânını tanıdığı için bu yöntemle başvurulmuştur (Baltacı, 2019). Nitel yöntemle karar verildikten sonra nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması deseni araştırmanın deseni olarak tercih edilmiştir. Durum çalışması deseninin tercih edilmesinin temel amacı, araştırmada ulaşılmaya hedeflenen veri ve bulguların detaylı inceleme fırsatının olmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Durum çalışması “nasıl” ve “niçin” sorularını temele alarak sonuçların oluşma nedenlerine ilişkin bilgilerin okuyucularla paylaşıldığı, araştırmacılara bilgileri derinlemesine irdeleme imkânı tanıyarak gelecek çalışmalara kaynaklık eden nitel bir yöntemdir (Subaşı & Okumuş, 2017: 420; Yıldırım & Şimşek, 2018). Durum çalışmasının araştırmacıya sağladığı bu esneklik ve belli durumlara ilişkin sonuçları ortaya çıkarma fırsatı çalışmanın temel durumunu oluşturan Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum süreçleri hakkındaki bilgilerin detaylıca incelenmesine imkân vererek sürecin aileleri tarafından değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Suriye uyruklu ailelerin veli olarak çocuklarının Türk eğitim sistemine uyum süreçlerini nasıl ve niçin sorularını temele alarak derinlemesine değerlendirmeleri, çocuklarının Türk eğitim sistemine uyum

süreçleriyle ilgili sonuçları ortaya çıkarmaya yardımcı olacağından ve çocuklarının uyum düzeylerine ilişkin benzer ve farklı sonuçların anlaşılmasına öncülük edeceğinden sürecin durum çalışması yöntemiyle araştırılmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Çalışma grubu

Nitel araştırma yöntemi esas alınarak hazırlanan bu çalışmanın araştırma grubunu Adana Seyhan Merkez İlçe'de yaşayan devlet okullarının ilkokul 4. sınıfla ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf kademelerinde öğrenimlerine devam eden Suriye uyruklu öğrencilerin aileleri oluşturmaktadır. Çalışmanın katılımcı havuzu oluşturulurken maksimum çeşitlilik örnekleme ve benzeşik örnekleme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan Suriye uyruklu ailelerin kendi aralarında küçük bir alt grup oluşturması, katılımcıların etnik çeşitliliğinin aynı olması ve hepsinin Türk eğitim sistemine adapte olan veya olmaya çalışan çocuklarının olması bu çalışma özelinde benzeşik örnekleme yönteminin kullanılmasını önemli kılmıştır. Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumları üzerine araştırma yapmayı amaçlayan bu çalışmanın kapsamını yalnızca Adana Seyhan Merkez İlçe'deki okullarda öğrenim gören Suriye uyruklu öğrencilerin ailelerinin oluşturması çalışmada benzeşik örnekleme yönteminden yararlanılmayı gerekli kılmıştır. Yine aynı şekilde katılımcıların çocuklarının Türk okullarına uyum sürecinde benzer durumlarla karşılaşmaları ve benzer durumları deneyimlemeleri örneklemin homojenliğini artırmakta ve bu çalışmada benzeşik örnekleme yönteminin kullanılmasına imkân vermektedir.

Tabloda katılımcıların cinsiyetlerine, yaşlarına, çocuklarının sınıf düzeylerine ve Türkiye'ye geliş yıllarına dair bilgiler yer almaktadır. Kişisel bilgileri içeren tablo oluşturulurken verilerin karıştırılmaması adına katılımcıların isimlerine ihtiyaç duyulmuş fakat gizlilik ilkesi dolayısıyla katılımcıların gerçek isimlerinin saklı tutulması gerektiğinden katılımcıların gerçek isimleri yerine kodlamalar kullanılmıştır. Bu sebeple 4.sınıfa giden çocukları olan aileler D1, D2, D3, D4, D5, D6, D7; 5.sınıfa giden çocukları olan aileler B1, B2; 6.sınıfa giden çocukları olan aileler A1, A2; 7.sınıfa giden çocukları olan aileler Y1; 8.sınıfa giden çocukları olan aileler S1, S2, S3, S4, S5, S6 şeklinde kodlanmıştır. Kodlamalar yapılırken sınıf kademelerinin baş harfleri göz önünde bulundurulmuştur. Bunun temel amacı, hangi katılımcının hangi kademe çocuğunun olduğunu belirtmektir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 556-578.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 556-578.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Tablo 1.
Kişisel Özellikler

Ebeveynlerin Cinsiyeti	Türkiye'ye Geliş Yılları	Çocukların Sınıf Düzeyi	
Kadın	D2	2015	4. Sınıf
	D3	2015	4. Sınıf
	D4	2015	4. Sınıf
	D5	2015	4. Sınıf
	D6	2015	4.Sınıf
	D7	2015	4.Sınıf
	B1	2015	5. Sınıf
	B2	2015	5. Sınıf
	A2	2013	6. Sınıf
	Y1	2014	7. Sınıf
	S1	2012	8. Sınıf
	S2	2012	8. Sınıf
	S5	2012	8. Sınıf
	S6	2012	8. Sınıf
Erkek	D1	2015	4. Sınıf
	A1	2014	6. Sınıf
	S3	2013	8. Sınıf
	S4	2011	8. Sınıf
TOPLAM	18 ebeveyn		

Veri toplama araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak görüşme yöntemi tercih edilmiştir. Görüşme yöntemi için araştırmacılar açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formunu geliştirmişlerdir. Bu yöntem, çeşitli nitelikte ve derinlikte veri sağlama imkânına sahip olduğu için veri toplama aracı olarak tercih edilmiştir. Çalışmada araştırmacıların geliştirdiği açık uçlu soruları barındıran yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacının önceden sormayı planladığı soruları barındıran bir formdur. Bunun yanı sıra araştırmayı yürüten kişi görüşmenin gidişatına göre çeşitli sorular veya sonda sorular ile görüşme sürecini şekillendirebilir veya görüşmecinin cevaplarını açmasına ve detaylandırmasına yardımcı olabilir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Çalışmanın araştırma grubunu oluşturan katılımcılar yabancı uyruklu olduklarından dolayı

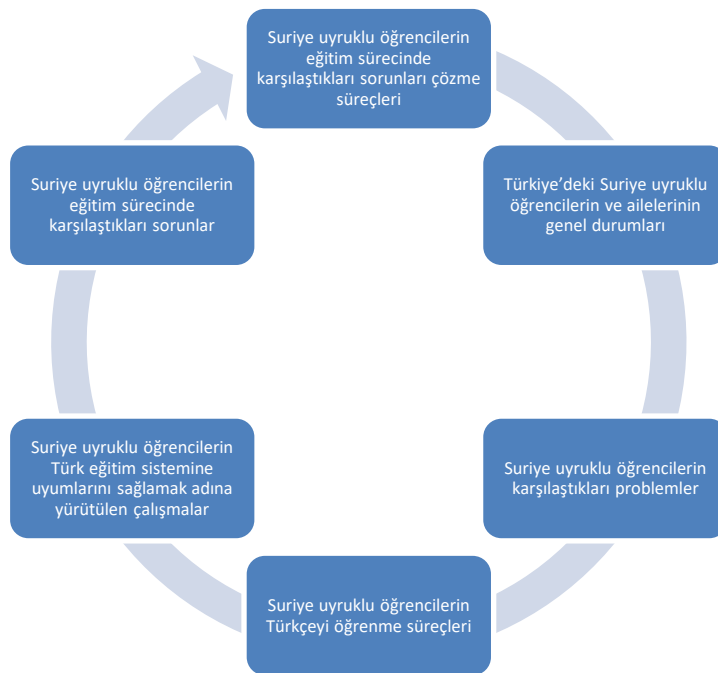

görüşme esnasında yaşanacak durumlar tam olarak ön görülemediğinden araştırmacıların esnek bir şekilde davranabilmelerine imkân sağladığı için bu yönetime başvurulmuştur.

Verilerin analizi

Ulaşılan sonuçların analiz edilmesinde betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Betimsel analiz yönteminde hedef, ulaşılan verileri yorumlayıp düzenleyerek okuyuculara sunmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu hedefle ulaşılan bulgular, açık ve sistemli bir şekilde tanımlanır sonrasında tanımlamalar açıklanır ve yorumlanır, sebep sonuç bağlantısı incelenir ve belli başlı sonuçlar elde edilir (Yıldırım & Şimşek, 2018: 239). Betimsel analiz yöntemiyle ulaşılan bilgiler belli temalar etrafında oluşturulur ve yorumlanır. Bulgular değerlendirilirken araştırmacının ruhunu en iyi yansıtan verilere yer verebilmek adına sıklıkla doğrudan alıntılar yapılır (Yıldırım & Şimşek, 2018: 239). Betimsel analiz yönteminin bu mantığı çalışmada hedeflenen verilere ulaşabilmek adına en uygun yöntem olarak görüldüğünden çalışmada betimsel analiz yöntemine başvurulmuştur. Öncelikli olarak katılımcılarla yapılan görüşmelerin tümü akıllı telefon ve yedek elektronik cihazlar aracılığıyla kaydedilmiştir. Kaydedilen veriler Microsoft Word programı yardımıyla yazıya dökülmüştür. Ses kayıtlarında yer alan veriler Arapça olduğu için araştırmacı öncelikle kelimelerin Türkçe karşılığını yazmış, tüm ses kayıtlarının transkriptlerini bitirdikten sonra ses kayıtlarının tamamını baştan sona dinlemiş ve notları anlamlı bir şekilde güncellemiştir.

Bulgular

Şekil 1. Temalar

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 556-578.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 556-578.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Bu bölümde çalışmanın hedefleri ışığında velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular açıklanmıştır. Bulguların sunumunda çalışmanın amaçları temel alınmış olup elde edilen veriler araştırma sorularıyla ilişkilendirilmiş ve bu doğrultuda ana temalar geliştirilmiştir.

Türkiye’deki Suriye uyruklu öğrencilerin ve ailelerinin genel durumları

2011 yılında ülkelerinde yaşanan iç savaş sonucunda çeşitli ülkelere göç etmek zorunda kalan Suriyeliler, Nisan 2011’de Türkiye’ye ilk girişlerini sağlamışlardır. Savaşın ilk yıllarında Türkiye’deki Suriye nüfusu fazla olmamakla birlikte yıllar içerisinde Suriye’deki çatışmaların daha da artması üzerine Türkiye Cumhuriyeti güneyden gelen göç dalgasıyla baş edemez duruma gelmiş ve 2012 yılında uygulamaya koyduğu “açık kapı politikası” ile birlikte Suriyelilerin yoğun şekilde sığındıkları ülkelerden biri haline gelmiştir. Sığınma amacıyla Türkiye’ye gelen ilk aile 2011 yılında ülkeye giriş yapmıştır. 2011 yılından sonra 2012 yılında 3 aile, 2013 yılında 2 aile, 2014 yılında 2 aile ve 2015 yılında da 10 aile Türkiye’ye giriş yapmıştır. Türkiye’ye giriş sağlayan sığınmacıların durumlarına baktığımızda ise 18 aileden 9’u kendi tuttıkları evlerde yaşadıklarını ifade ederken 3 aile öncelikle çadır kentte yaşadıklarını daha sonra kendi evlerine çıktıklarını geriye kalan 6 aile ise tanıdıklarının evlerinde bir müddet misafir edildikten sonra kendi evlerini tuttıklarını belirtmişlerdir.

Suriye uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları problemler

Suriyeli aileler çocuklarının küçük yaşlarda yurtlarından edildiklerini ve hiç bilmedikleri yeni bir ülkeye göç etmeye zorlandıklarını bu sebeple de çocuklarının birtakım problemlerle karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir. Suriyeli çocukların karşılaştığı problemlerin başında eğitim sorunları gelmektedir. Suriyeli çocukların Türkiye’ye gelmeye başladıkları ilk zamanlarda eğitimde yaşanan ikilikler ve karışıklıklar bu problemlerin başını çekmiştir. Suriye göçlerinin süreklilik arz etmesi ve göçlerin kalıcı olacağına inanılması üzerine Suriyeli çocukların eğitimi ile ilgili farklı düzenlemelere gidilmiştir. Suriyeli çocuklar Türkiye’ye ilk geldikleri zaman kendileri için hazırlanan çadır kentlerde barınmışlardır. Çadır kentlerde barınan Suriyeli çocuklar için GEM’ler kurulmuştur. GEM’lerde eğitim gören Suriyeli çocuklar süreç içerisinde çeşitli eğitim müfredatlarını takip etmişlerdir. Çadır kentlerde barınmayan çocuklar için ise göçlerin ilk yıllarında Suriye okulları oluşturulmuştur. Suriyeli çocuklar bu okullarda Türk müfredatını Arapça olarak takip etmişlerdir. Suriye göçlerinin süreç içerisinde artarak devam etmesi “Suriye Okulları” uygulamasının yetersiz olduğunu gün yüzüne çıkarmıştır. GEM’lerin ve Suriye okullarının Suriyeli çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması Türkiye Cumhuriyeti’ni yeni önlemler almak durumunda bırakmıştır. Bu doğrultuda Suriye okulları kapatılmış, GEM’ler ise Türk okullarına geçişi sağlamak noktasında aracı merkezler olarak görülmeye başlanmıştır. Suriyeli çocuklara Türk okullarında öğrenim görme fırsatının verilmesiyle birlikte Suriyeli çocukların Türk eğitim sisteminden ne derece uzak oldukları somut bir şekilde görülmüştür. Suriyeli öğrencilerin yanı sıra Türk öğrenciler de yabancı uyruklu akranlarına alışma noktasında sorunlar yaşamışlardır. Bu durum da iki taraf arasındaki kabul ve uyum sürecini olumsuz etkilemiştir. Türk öğrencilerin küçük yaşta olmaları ve göç olgusunu tam olarak kavrayamamaları onların Suriyeli akranlarını kolaylıkla kabul etmelerini engellemiştir. Aynı durumun Suriyeli çocuklar için de geçerli olması toplumsal kabulün gecikmesini kaçınılmaz kılmıştır.

Suriye’de yaşanan iç savaşın çocuklarının kurulu düzenini değiştirdiğini ifade eden Suriyeli aileler savaşın her alanda olduğu gibi eğitim alanında da çocukları üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğunu belirtmişlerdir. Suriyeli aileler yaşanan çatışma ortamının çocuklarının eğitimini sekteye uğrattığını, eğitim kurumlarının bombalandığını, eğitimcilerin korkutulduğunu ve okulların tahrip edildiğini bu nedenle de çocuklarının okul çağında olmalarına karşın kendi ülkelerinde okula gidemediklerini ifade etmişlerdir. Suriyeli çocukların o zamandan itibaren başlayan eğitim problemleri ülkelerinde, çadır kentlerde ve göç ettikleri yeni ülkelerde de devam etmiştir. Türkiye bağlamında Suriyeli çocukların eğitim durumlarına ilişkin problemler değerlendirildiğinde Suriyelilerin ülkelerine kısa bir süre sonra dönecekleri düşüncesinden dolayı gerçekçi çözümlerin oluşturulmadığı ve etkili politikaların takip edilmediği görülmüştür.

Suriye’den gelen tüm çocukların aynı düzeyde olmasa da dil problemleriyle karşı karşıya kaldıkları görülmüştür. Bazı çocukların temelini olmasa veya çadır kentte yaşamaları onların bu problemi yaşatmalarına göre daha kolay atlatmalarına yardımcı olmuştur. Çadır kentte belli bir süre yaşayan B1, çocuğunun çadır kentte aldığı eğitim sayesinde dil problemini rahatlıkla aştığını ifade etmiştir. Şanlıurfa’daki çadır kentte yaşayan B1, oğlunun çadır kentteki eğitim merkezinde Türkçeyi biraz öğrendiğini çadır kentten ayrıldıktan sonra Türk arkadaşları yardımıyla Türkçesini daha çok geliştirdiğini ve en nihayetinde dil problemini aştığını ifade etmiştir. Çocuğunu küçük yaşta Türk okuluna kaydeden Y1, çocuğunun Türkçeyi hemen öğrendiğini ve dil problemi yaşamadığını ifade etmiştir. A2, D1, D2, S2, S4 ve S6 aileleri de çocuklarının dil problemini kolaylıkla aştıklarını ifade etmişlerdir.

Suriye uyruklu öğrencilerin çeşitli sorunlarla karşı karşıya kaldıkları bilinmekle birlikte aileler çocuklarının sosyo-toplumsal kabul, adaptasyon, eğitim ve dil boyutunda problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. D4, çocuğunun ve kendisinin dil ve toplumsal uzlaşma noktasında sorunlar yaşadığını ifade etmiştir. *“Bazen çocuklar ve öğretmenler beni utandırıyorlar sen Türkçe bilmiyorsun diyorlar öğrenmelisin diyorlar çocuklarına yardımcı olmak için diyorlar. Öğretmenler, Türk öğretmenler beni anlamıyorlar ben onları anlamıyorum. Benimle dalga geçseler de anlamıyorum.”*

Suriye uyruklu öğrencilerin Türkçeyi öğrenme süreçleri

Küreselleşmenin ve farklılaşmanın öncü sebeplerinden olan göç olgusu farklı kültürleri ve farklı dilleri karşı karşıya getirmiştir. Bu farklılıklar ana dilini bilmeyen veya göç ettikleri ülkelerin resmi dilini bilmeyen çocukların yetişmesine neden olmuştur. Bu durumun ana örneklerinden olan Suriyeli çocukların Türkiye’ye geldikten sonra Türkçeyle tanışmaları onların dil karmaşası yaşamalarına neden olmuştur. Suriyeli çocukların dil karmaşasını aşip Türkçeyi öğrenebilmeleri için birtakım uğraşlar verilmiştir. Bu uğraşlardan olan Türkçe dil kursları Suriyeli çocukların dil problemlerini aşarak dil seviyelerini geliştirmelerine yöneliktir fakat Suriye uyruklu ailelerin tamamı çocuklarının bu kurslara katılım sağlamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu kurslardan veya herhangi bir merkezden yardım almadan Türkçeyi öğrenen Suriyeli çocuklar da mevcuttur. Bu ailelerden olan S6, çocuğunun okula başlamadan önce Türkçeyi arkadaşlarından öğrendiğini ifade etmiştir.

Suriye uyruklu çocukların Türkçeyi öğrenme süreçlerine baktığımızda 1 tanesinin Türk okullarında öğrenim görmeye başlamadan önce, 12’sinin Türk okullarında öğrenim görmeye

başladıktan sonra, 1 tanesinin çadır kentte konakladığı zaman zarfında geriye kalan 4 çocuğun ise 2011 yılında Suriyeli öğrenciler için oluşturulan Suriye okullarında öğrendikleri görülmüştür. Türkçeyle ilk defa tanışan Suriyeli çocukların Türkçeyi öğrenme noktasında büyük zorluklar yaşadıkları görülmüştür. Suriyeli çocukların Türkçeyi öğrenebilmeleri için büyük emek sarf eden Türk okulları çocukların bu süreci kolaylıkla aşmalarına yardımcı olmaya çalışmışlardır. Suriyeli çocuklar, dil problemlerini Türk okulları sayesinde büyük ölçüde aşmışlardır. Suriye uyruklu 12 aile çocuklarının Türkiye'ye geldikten sonra Türk okullarına gitmeleri üzerine Türkçeyi öğrendiklerini ve eğitimlerini bu okullarda sürdürdüklerini belirtmişlerdir. Türk okulları aracılığıyla Türkçeyi öğrenen çocukları olan D3, Türk okullarının çocuklarının hem Türkçe eğitimi için hem de diğer eğitimleri için büyük çaba sarf ettiklerini belirtmiştir. *"Çocuğum Türkçe Türkçeyi öğrendi okulda. Okula gitmeseydi bilemezdi. Türkçe öğrenmek çok zor kendi kendine öğrenemezdi. Öğretmenler onlara ders verdi, Türkçe öğretti yoksa çocuğum öğrenemezdi ders."*

Türkiye'ye geldikleri ilk zamanlarda çadır kentte yaşayan ve çadır kent bünyesindeki eğitim kurumunda Türkçe eğitimi alan çocuğu olan B1, çocuğunun Türkçe öğrenme sürecini ve Türkçesini nasıl geliştirdiğini şu şekilde değerlendirmiştir:

B1: "Oğlum Türkiye'ye gelmeden Türkçe hiç bilmiyordu. Urfa'da çadır kentte öğrendi. Çadırdaki çocuklarla konuştu, oyun oynadı öyle öğrendi. Çadırdaki çocuklara biraz Türkçe öğrettiler ama çadır kentten çıktıktan sonra daha iyi öğrendi. Okulda biraz öğrendi ancak çadırdan çıkınca daha çok çocuklardan daha çok öğrendi. Sonra Türk okuluna gitti orada da yine aldı Türkçe. Orada geliştirdi. Okulda öğrendi ama dışarda daha çok öğrendi."

Çocuğunun Türkçeyi Türk okulunda öğrendiğini belirten D3 durumu şu şekilde ifade etmiştir:

D3: "Çocuğum Türkçe Türkçeyi öğrendi okulda. Okula gitmeseydi bilemezdi. Türkçe öğrenmek çok zor kendi kendine öğrenemezdi. Öğretmenler onlara ders verdi, Türkçe öğretti yoksa çocuğum öğrenemezdi ders."

Çocuğunun Türkçeyi ilk olarak Suriye okulunda öğrendiğini ifade eden S5 ise durumu şu şekilde betimlemiştir:

S5: "Önce Suriye okuluna gitti burada 3. ve 4. sınıfı Suriye okuluna gitti. O zaman da sadece 2 tane Suriye okulu vardı oraya gönderdim. Orada Türkçeyi öğrendi. Orada biraz okudu sonra Suriye okulları kapanacak devlete geçeceksiniz dediler sonra oradan aldık Türk okuluna gittiler. Sonra o Türk okullarında yine Türkçe öğrendi."

Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumlarını sağlamak adına yürütülen çalışmalar

Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine uyumlarını sağlamak ve uyumlarını sürdürmek adına yürütülen belli başlı çalışmalar vardır. Bu çalışmaları yürüten devlet destekli kurumlarla sivil toplum kuruluşları Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine uyumlarını sağlamak adına ders sonrası kurslar, hafta sonu kursları, çevrim içi kurslar ve halk eğitim kursları gibi birtakım faaliyetleri hayata geçirmişlerdir. Suriyeli çocukların uyum süreçleri ilk etapta devlet tarafından desteklenmiş süreç içerisinde yapılan çalışmaların kapsamının genişlemesiyle birlikte sivil toplum kuruluşları ve mahalli kuruluşlar da Suriyeli çocukların uyum süreçleriyle ilgili çalışmalarını hızlandırmışlardır fakat

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 556-578.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 556-578.
Araştırma Makalesi / Research Paper

katılımcıların çoğu çocuklarının uyum kurslarına alınmadıklarını ya da uyum kurslarını alınsalar dahi etkin katılımın sağlanamadığını ifade etmişlerdir.

Ailelerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilere göre 6 aile çocuklarının uyum sürecinde okula başlamadan önce uyum kursları, ders sonrası uyum kursları ve çevrim içi uyum destek kursları yoluyla uyum çalışmalarına katıldıklarını dile getirmişlerdir geriye kalan 12 aile ise çocuklarının herhangi bir uyum çalışmasına katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Çocuğunun okula başlamadan önce uyum eğitimine alındığını belirten D2, çocuğunun bir süre bu eğitimi aldığını belirtmiştir. *“Evet, var uyum kursları ama sadece anaokulu çocukları için var. Çocuğum küçükken gitmişti bu kurslara. Uyumu hızlandırmak için çocuklarınız kurslara gelecek demişti okul müdürü. Öyle ben çocuğumu götürüp getiriyordum uyum kursuna. Biraz götürdüm sonra normal okul başladı. Küçük çocuklara tek yapıyor uyum kursları.”*

Çocuklarının ders saatleri dışında uyum kurslarına katıldıklarını belirten A2'nin bu kurslarla ilgili değerlendirmeleri ise şu şekildedir:

A2: *“Evet ders sonrası kurslar yaptılar. Kurslar verdiler çocuklara. Suriyeli çocuklara özel kurslar oldu galiba başka çocuk yoktu. Bizim çocuklara verdiler. Türkçeyi hemen öğrenmeleri için kendi dersleri bittikten sonra öğretmenleri onlara Türkçe dersi veriyorlardı daha fazla.”*

Çocuğunun Türk okuluna kaydını yaptıktan sonra çevrim içi uyum hizmetinden yararlandığını belirten D5, Suriyeli çocukların eksiklerinin olduğu dersleri bu şekilde kapatmaya çalıştıklarını ifade etmiştir. *“Ben çocuklarımı okula ilk kaydettiğimde bizi, Suriyelileri gruplara ayırdılar o gruplardan bize haber veriyorlardı. Bize öyle ders gibi vermediler uyum kursunu yalnızca bazı dersler internet üzerinden olacak dediler. Çocuklarınızın eksikliklerini gidermek için onların daha iyi alışmaları için internette derslere girecek, eksikliklerini oradan giderecek dediler. Whatsapp gruplarımız vardı. Bize oradan haber veriyorlardı. Suriyelilerin hepimizi o gruba koymuştu öğretmen bize oradan ne ne yapacağımızı söylüyordu. Hafta sonları sabah 10'da ders olacak internet üzerinden dediler fakat ben internete girmeyi çok bilmiyordum o zamanlar Türkçe de bilmiyordum hiç. Bilmediğim için sürekli giremiyordum çocuklarım da derslere katılamıyorlardı. İşte sabah 10 da ders olacak internet üzerinden diyorlardı ama ben bilmiyordum.”*

Suriye uyruklu öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar

Suriyeli çocuklar kendi kültürlerinden, yaşayış biçimlerinden ve geleneklerinden uzakta yeni bir ülkede yaşamaya başlamışlardır. Yeni bir ülkede yaşamaya başlamalarının epey bir zor olmasının yanı sıra yaşamaya çalıştıkları ülkenin kendi kültürlerinden, değerlerinden ve sistemlerinden çok farklı olması onların bu ülkeye uyum sağlamak noktasında belli başlı zorluklarla mücadele etmelerine neden olmuştur. Suriyeli çocukların eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla hazırlanan çalışmalardan olan Türk okullarına kayıt yaptırma fırsatı Suriyeli çocukların birtakım kaygılar yaşamalarına neden olmuştur. Türkçe dil bariyerini tam anlamıyla aşamayan bazı Suriyeli çocuklar Türk okullarına gitmek noktasında isteksiz davranmışlardır.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda ailelerin tamamı çocuklarının dil problemiyle karşı karşıya kaldıklarını ve bu sebeple Türk okullarında eğitim görme noktasında çekingen davrandıklarını

Kurnaz Noyan, M. ve Kesten, A. (2024). Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum süreçlerinin ailelerinin bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(1), 556-578.*

DOI. 10.51460/baebd.1374588

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 556-578.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 556-578.
Araştırma Makalesi / Research Paper

ifade etmişlerdir. Bu durumu yaşayan çocuğu olan B1, çocuğunun dil problemi yaşadığını ve bu problem nedeniyle Türk okuluna gitmek istemediğini belirtmiştir. *“Çocuğum Türkçeyi, konuşmayı çok bilmediği için ben okula gitmek istemiyorum, gitmeyeceğim okula diyor. Beni anlamıyorlar ben konuşmuyorum onları da anlamıyorum boşuna okula gitmeyeyim diyor. Zorlandığını görüyorum Türkçe öğreysin diyorum ama bazen o zor geldiği için okula gitmek istemiyorum diyor. Ben de gitme diyorum sonra yazık öğreysin böyle kalmasın diyorum hayır git Türk okuluna diyorum. Bak burada bir sürü Suriyeli var onlar da öğrendi okula gide gide öğrendiler diyorum. Sen de öğreneceksin diyorum. Ben tamam gitme desem çocuğum istemiyor gitmek.”*

Çocuklarının Türk okullarında farklı eğitim alarak kendi değerlerini kaybedeceklerini düşünen Suriyeli aileler çocuklarının Türk okullarına gitmelerini pek istememişlerdir. Bu sebeple Türk okulları yerine başka alternatifler arayan Suriyeli aileler göçün ilk yıllarında yalnızca Suriyeli çocuklar için oluşturulan Suriye okullarını tercih etmiş ve çocuklarının tüm öğrenim hayatlarını bu okullarda geçirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Çocukları için oluşturulan bu kurumları Türk okullarına tercih eden Suriyeli aileler çocukları ortaokul kademesine geldiklerinde Türkiye Cumhuriyeti'nin aldığı Suriye okullarını kapatma kararı neticesinde çocuklarını Suriye okullarından alarak Türk okullarına sevk etmek durumunda kalmışlardır. Çocuklarını bu okullara gönderen S2, S3, S4, S5 ve S6 aileleri çocuklarının Türk okulları yerine bu okullarda eğitim görmelerinin dezavantajlarını daha sonraki yıllarda yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Suriyeli çocukların Türk okullarına gitmek konusunda isteksiz davranmalarının dil problemi dışında daha birçok nedeni bulunmaktadır. Küçük yaşta Suriyeliler, akranlarıyla sağlıklı ilişkiler kuramadıkları, kendilerini sınıf ikliminin dışında tuttukları, akranları tarafından rahatsız edildikleri ve ailelerinin onları Türk okulları yerine Arapça eğitim alabilecekleri başka okullara göndermek istemeleri nedeniyle de Türk okullarına karşı olumsuz tutumlar besleyebilmektedirler. Çocuğunun Türk akranları tarafından rahatsız edildiğini ve çocuğunun bu durumdan kurtulmak için Türk okullarına karşı tavır aldığını ifade eden S1, çocuğunun Türk akranları tarafından dışlandığını, Suriyeli olduğu için kendisine hoş olmayan yakıştırmalarda bulduklarını ve bu durumun da çocuğunu aşırı derecede üzdüğünü belirtmiştir. Aynı şekilde S2'de çocuğunun bu durumla karşı karşıya kaldığını ve bu durumla baş edemediği için kendisini çevresine ve eğitime kapattığını ifade etmiştir.

Suriye uyruklu öğrencilerin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunları çözme süreçleri

Suriyeli çocukların Türk okullarında eğitim görmeye başlamasıyla farklılaşan sınıf ortamı öğretmenlerin, idarecilerin ve tüm yönetici kadronun görev ve sorumluluklarında birtakım yenilikleri beraberinde getirmiştir. Eğiticiler farklılaşan sınıf kültüründe disiplini ve sınıf içi iletişimi en üst seviyede tutmak noktasında büyük öneme sahiptirler. Eğiticilerin Türk öğrencilerle Suriyeli öğrenciler arasındaki etkileşimi sağlamaları yabancı uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum süreçlerini hızlandırmaktadır. Suriyeli çocukların Türk eğitim sisteminde var olmaya çalışmalarında eğiticilerin büyük bir payı vardır. Eğiticiler Suriyeli çocukların çeşitli ihtiyaçlarına cevap vererek onların Türk okullarında var olmalarına yardımcı olmaktadır. Eğiticilerin Suriyeli çocuklara yaklaşım tarzları onların eğitime erişimlerini şekillendirmektedir. Suriyeli çocuklara yol gösteren ve onların gereksinimlerini önemseyen eğiticiler Suriyeli çocukların eğitime erişimlerinde kilit öneme sahiptirler.

Çocuklarının bu eğitimciler tarafından desteklendiğini ifade eden 6 Suriyeli aile çocuklarının Türk eğitim sistemine kazandırılmasında eğitimcilerin büyük çabalarının olduklarını belirtmişlerdir.

Suriyeli çocuklar yaşlıları olan Türk akranlarının destekleri sayesinde birçok eğitim engelini geride bırakmışlardır. Suriyeli öğrencilerle Türk öğrencilerin aynı ortamda öğrenim görmeleri onların birbirine entegre olmalarını ve olumlu sınıf iklimini oluşturmalarını sağlamıştır. Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine yabancı olmalarından dolayı eğitime erişimde birtakım sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Bu sorunların başında gelen dil problemi Suriyeli çocukların tek başlarına aşabilecekleri bir sorun değildir. Bu süreçte ailelerin ve öğretmenlerinin desteklerinin önemli olduğu kadar akranlarının da destekleri önemli görülmektedir. Suriyeli ailelerin çocuklarının eğitim çıktılarıyla ilgili bilgileri öğretmenlerinden öğrenmek için okula gitmeleri üzerine kendilerine yardımcı olan Türk öğrenciler Suriyeli velilerle Türk öğretmenler arasında arabuluculuk yaparak Suriyeli akranlarına yardımcı olmaktadır. Okula gittiği zamanlarda çocuklarının akranlarının kendisine yardımcı olduklarını belirten B1, Türk öğrencilerin çoğu zaman kendisine ve çocuğuna destek olduklarını, çocuğunun bazı konuları anlamada güçlük çektiği zamanlarda arkadaşları tarafından desteklendiğini ve kendisinin çocuğunun öğretmenleriyle iletişim kurmada yetersiz kaldığı zamanlarda kendisine de yardımcı olduklarını ifade etmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Suriye’de ortaya çıkan karışıklıklar nedeniyle yurtlarından uzaklaşmak durumunda kalan Suriye uyruklu çocukların Türkiye’de eğitim hayatına başlamaları üzerine birtakım sorunlarla karşı karşıya kaldıkları görülmüştür. Suriyeli çocukların Türkçe bilmemesinin bu sorunları daha da derinleştirdiği görülmüştür. Türkiye’ye küçük yaşta gelen Suriyeli çocukların Türkçe öğrenmek noktasında farklı reaksiyonlar gösterdikleri ve bu reaksiyonların fiziki çevrelerinin kendilerine sağladığı avantajlar veya dezavantajlar doğrultusunda geliştiği görülmüştür. Uyum çalışmalarının etkili bir şekilde yürütülmediği ve Türk okullarının adaptasyon çalışmalarına aynı önemi göstermedikleri görülmüştür. Uyum çalışmalarına yer veren okulların da bu uygulamalara yeterli düzeyde yer vermedikleri ve bu çalışmalarını devam ettirmedikleri görülmüştür. Bu nedenle de Suriyeli çocukların süregelen dil problemlerinin olduğu, uyum sürecini başarılı bir şekilde tamamlayamadıkları gibi belli başlı sorunlarının devam ettiği görülmüştür. Suriyeli çocukların Türkiye’de eğitim görmeye başlamaları kendileri için büyük bir fırsat olsa da ailelerinin, Türk akranlarının ve okulda etkileşim içinde oldukları tüm herkesin davranış şeklinin kendilerini birtakım problemlerle karşı karşıya getirdikleri görülmüştür. Suriyeli çocukların yaşadığı eğitim problemlerinin giderilebilmesi ve öğrenimlerine etkili bir şekilde devam edebilmeleri için Türk akranlarının, öğretmenlerinin ve etkileşim içinde buldukları tüm herkesin desteğine ihtiyaç duydukları anlaşılmıştır.

Ülkemizin geçiş koridoru üzerinde yer aldığını bu nedenle de Suriyelilerin ilgisini çok çabuk çektiğini belirten Kaypak ve Bimay (2016), Türkiye’nin Suriyeliler için çekici bir güç teşkil ettiğini ifade etmişlerdir. Suriye iç savaşının ardından ülkemize gelerek öğrenim hayatını Türkiye’de sürdüren Suriye uyruklu çocukların birtakım problemlerle karşı karşıya kaldıkları belirlenmiştir. Suriyeli çocukların Türkçe bilmemelerinin ve farklı bir eğitim sistemiyle tanışmalarının bu problemlerin derinleşmesine neden olduğu düşünülmektedir. Suriyeli çocuklar Türkçeyi tam olarak

öğrenemedikleri veya hiç bilmediklerinden dolayı eğitim problemlerini çözüme kavuşturamamışlardır (Yavuz & Mızrak, 2016). Türkiye'ye gelen ve Türkçeyi hiç bilmeyen Suriyeli çocukların Türkçe öğrenmek noktasında farklı reaksiyonlar gösterdikleri ve bu reaksiyonların fiziki ve sosyal çevrelerinin kendilerine yaklaşım biçimleri etrafında şekillendiği belirlenmiştir. Suriyeli çocukların Türkçe öğrenme girişimlerinin bireysel farklılıklara, Türkiye'de geçirdikleri zaman dilimine ve kendilerine eğitim veren Türk öğretmenlerin yaklaşım tarzlarına bağlı olarak farklılaştığı görülmüştür (Çakmak, 2018). Türk öğretmenlerin Suriyeli öğrenciler için çeşitli nedenlerle (iş yükü, sınav stresi, zaman yetersizliği vb.) yeterince çaba gösterememelerinin, öğrencilerin kendilerini anlamamalarına, konuları zor öğrenmelerine ve devam eden dil problemleri yaşamalarına neden olduğu tahmin edilmektedir. Çalışmada bu konuya değinen Erdem (2017), duruma farklı bir pencereden bakarak çocukların dil engellerinin eğitimcilerin iş yükünün artmasına neden olduğuna bu nedenle de öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere akademik destek sağlayamadıklarına dikkat çekmiştir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe dil yeterliliklerini artırmak ve onların dil problemini çözmelerini sağlamak için geliştirilen çalışmaların çıktıklarına baktığımızda ise çocukların bu sorunlarının tam olarak giderilemediği, büyük bir kısmının hala dil problemi yaşadığı ve öğrencilerin Türkçe konuşmak noktasında çekingen davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Iraklı, Afganistanlı, İranlı ve Suriyeli öğrencilerle çalışmalarını yürüten ve benzer sonuçlara ulaşan Sarıtaş vd.,'de (2016) Suriyeli öğrencilerin hâlihazırda dil problemi yaşadıklarını ve bu problemin adaptasyon, etkileşim, ifade ve anlaşma sorunlarını beraberinde getirdiğini ifade etmişlerdir. Yabancı uyruklu çocukların vatandan uzakta yaşama fikrine alışmalarının epey bir vakit ve zahmet gerektirdiğini ifade eden Suriyeli aileler çocuklarının bu sürece entegre olmaya çalıştıklarını fakat farklı bir coğrafyada yaşamının kendilerini zorladığını belirtmişlerdir. Henüz ilkökul çağında bulunan Suriyeli çocukların maddi ve manevi kültürlerinden, yaşayış biçimlerinden ve eğitim sistemlerinden oldukça farklı bir ülkede kendilerine yeni bir yaşam kurmaya çalışmalarının onları epey bir zorladığı düşünülmektedir. Çocukların hem iç savaşa tanıklık etmelerinden hem de dilini ve geleneklerini hiç bilmedikleri bir ülkeye sığınmalarından dolayı huzursuzluk yaşadıkları düşünülmektedir. Suriyeli çocukların yaşadığı bu huzursuzluğun ve kargaşaların onları bir hayli zorladığı varsayılmaktadır. Alanyazındaki çalışmaların çoğunda da bu sürecin zorluğuna ve çocukların yaşadıkları problemlere yer verilmiştir.

Suriyeli çocukların Lübnan'daki durumuna baktığımızda nitekim benzer zorlukların yaşandığı, çocukların adaptasyon sorunlarının devam ettiği ve okullaşma oranında ciddi eksikliklerin olduğu görülmüştür (Tinas, 2020). Lübnan'ın yanı sıra Orta Doğu ülkelerinden olan ve Suriye nüfusunun fazla olduğu Ürdün ve Yemen gibi ülkelerde de benzer sorunların yaşandığı, Suriyeli çocukların sosyal çevrelerine tam anlamıyla uyum sağlayamadıkları ve bu nedenle de zorluklar yaşadıkları görülmüştür (Elhadj, 2011; Kenar & Abdullahoğlu, 2021; Özdemir & Aypay, 2022). Somalili çocuklarla yaptıkları çalışmalar sonucunda vatandan uzak olma ve dil problemi gibi belli başlı sorunların göçmenler üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğunu savunan Demirbaş ve Bekaroğlu'da (2013) bu sorunların ciddi bunalımlara ve hastalıklara neden olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada Irak uyruklu öğrencilerin Türkçe bilmemeleri nedeniyle öteki konumuna itildiklerini belirten Başar vd., (2018), göçmen çocukların sınıf ortamında Türk akranları tarafından kabul görmemelerini Türkçe bilmemelerine bağlamışlardır. Alanyazındaki araştırmaların ve bu çalışmanın sonuçlarından da anlaşılacağı üzere yabancı uyruklu çocukların özellikle de Suriyeli çocukların dil problemi yaşadıkları ve yaşadıkları bu problemin yaşantıları üzerinde olumlu veya olumsuz etkiler oluşturduğu

görülmüştür. Ayrıca bu çalışma ve alanyazındaki diğer çalışmaların birçoğu Suriyeli çocukların Türk okullarına kayıtlarının sağlanmasının onların dil problemini ortadan kaldırmaya yetmediğini göstermiştir. Yabancı uyruklu öğrencilerin entegrasyon süreçleri için büyük bir fırsat olan Türk okullarının bu doğrultudaki girişimlerinin yetersiz kalmasının bu duruma neden olduğu düşünülmektedir. Çalışmada bu noktaya değinen Tanrikulu'da (2017) Türk okullarının bu problemi tek başına çözemediğini belirtmiştir. Bu nedenle Suriyeli çocukların Türkçeyle daha önceden tanıştırmaları gerektiğini ifade eden Baldık (2018), Suriyeli çocukların Türkçeyle erken yaşta tanıştırmalarının kendileri için daha avantajlı olacağını ve dil problemini aşmalarına daha fazla katkı sağlayacağını belirtmiştir.

Suriyeli çocukların dil seviyelerini geliştirebilmeleri ve dil sorunlarını aşabilmeleri için uyum çalışmalarıyla desteklenmelerinin gerekli olduğu varsayılmaktadır. Nitekim benzer düşüncelere sahip olan Emin (2019) ve Yolcu (2002), dilin uyum sağlama işlevinin olduğunu belirtmişlerdir. McBrien (2005), dilin işlevine daha fazla vurgu yaparak onun eğitimle eş değer özelliklere sahip olduğunu ifade etmiştir. Benzer düşüncelere sahip olan Aydın ve Kaya'da (2017) dilin uyum sağlama işlevinin olduğunu tekrar tekrar vurgulamışlardır. Dilin eğitim sistemine uyum sağlama işlevinin olmasının beraberinde sosyal çevreye ve okul ortamına entegre olma işlevinin de olduğu bilinmektedir. Bu sebeple dil problemini aşamayan Suriyeli çocukların sosyal entegrasyonda da belli başlı sorunlar yaşadığını iddia eden Emin (2019), Suriyeli çocukların yaşadıkları dil problemini nedeniyle akranları ve öğretmenleriyle iletişime geçemediklerini ve bu durumun da kendilerini Türk okullarından uzaklaştırdığını ifade etmiştir. Çalışma sonuçları Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine uyum süreçlerinin etkili bir şekilde yürütülemediğini, adaptasyon sorunlarının devam ettiğini ve uyum çalışmalarının istenilen düzeye ulaştırılamadığını göstermiştir. Bu çalışmanın bulguları Suriyeli öğrencilerin dil konusunda problemler yaşadıklarını ve dil bariyerini aşma konusundaki çalışmaların sınırlı sayıda kaldığını göstermiştir.

Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine etkin bir şekilde entegre olamamalarını uyum çalışmalarının eksik olmasıyla ilişkilendiren Bulut vd., (2018), Suriyeli çocukların okula başlamadan önce uyum çalışmalarıyla tanıştırılmadıklarını, kendilerini direkt eğitim hayatının içinde bulduklarını bu durumun da öğretmenlerin iş yükünün artması, öğrencilerin eğitim sorunlarını çözememeleri, eğitimcilerin iyi niyetli çabalarının sonuç vermemesi ve derslerin öğrencilerin düzeyine uygun olmaması gibi belli başlı sorunları tetiklediğini ifade etmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçlarıyla benzer sonuçlara sahip olan çalışmaların olması hâlihazırda süregelen bir adaptasyon sorununun olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin adaptasyon sorunu yaşadıkları ve bu sorunlarının giderilebilmesi için gerekli olan uyum çalışmalarının yetersiz olduğu görüşü birçok çalışmada karşılık bulmuştur. Çalışmalarında bu görüşe yer veren Sarıtaş vd.,'de (2016) Suriyeli çocukların uyum süreçlerini tamamlayamadıklarını bu nedenle de davranış problemleri gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Çalışma sonuçları okullar arasındaki farklılığı ortadan kaldırmak ve Türk okullarının bu doğrultudaki çalışmalarına gereken önemi vermelerini sağlamak için MEB'in çalışmalarının ve denetimlerinin olması gerektiğini göstermektedir. Suriyeli çocuklar için geliştirilen hizmetlerin onların gereksinimleriyle eş değer olması gerektiğini belirten Ünal vd., (2018), Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine uyum sağlayabilmeleri için kendilerine verilecek eğitimin içeriğinden haberdar olmaları ve kalitesinden memnun olmaları gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Suriyeli çocukları kapsayan uyum çalışmalarının onların Türk eğitim sistemiyle tanışmalarına, Türk eğitim sistemine erken entegre

olmalarına ve öğrenciler arasındaki uçurumların en aza indirilmesine yardımcı olduğu düşünülmektedir. Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine kazandırılmasını ve bilgi birikimlerinin artırılmasını uyum çalışmalarının varlığına bağlayan araştırmacılardan olan Ergen ve Şahin (2019), uyum çalışmalarının çocukların akademik hayatına yön verdiğine vurgu yapmışlardır. Ergen ve Şahin'in düşüncelerini destekleyen ve yabancı uyruklu çocukların adaptasyon süreçleri için uyum çalışmalarının önemine vurgu yapan Usta vd.'de (2017) bu çalışmaların çocukların derslere uyum sağlamalarına, eğitim gördükleri okula ve çevresine ısınmalarına katkı sağladığına dikkat çekmişlerdir.

Suriyeli öğrencilerin eğitsel problemlerini giderilebilmeleri ve Türk eğitim sistemine erişebilmeleri için öğretmenlerinin desteğinin yanı sıra akranlarının ve ailelerinin de desteğine ihtiyaç duydukları görülmüştür. Suriyeli öğrencilerin aynı ortamda öğrenim gördükleri akranlarıyla iletişime geçerek eğitsel konularda kendilerinden yardım almalarının eğitime erişimleri noktasında olumlu sonuçlar doğuracağı ancak aksi durumlar yaşandığında ise eğitsel engellerin ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Öğrencilerin yaşayış biçimlerinin farklı olmasının, farklı kültürlerde doğup yetişmelerinin ve farklı normlara sahip olmalarının öğrenciler arasındaki iletişimi olumsuz etkilediği görülmüştür. Türk ve Suriyeli öğrenciler arasında yaşanan bu iletişim sorunları Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine adapte olmalarını ve eğitime erişimlerini engellediğini göstermektedir. Suriyeli öğrencilerin okulda ve okul dışında akranlarıyla sorunlar yaşamaları onların sınıf içinde içine kapanık olmalarına, derslere katılma cesareti gösterememelerine, okuldan uzaklaşmalarına ve sosyal çevrelerine adapte olamamalarına neden olmaktadır (Özdemir, 2016; Özürcü & Sığırtaç, 2022).

Araştırmada elde edilen veriler ve bulgular ışığında aşağıda bulunan öneriler geliştirilmiştir;

- Türk ve Suriyeli çocukların birlikte öğrenim gördükleri eğitim kurumlarında uyum çalışmaları hazırlanırken her okulun ve her öğrencinin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak bireysel ve kitlesel gereksinimler oluşturulmalıdır.
- Türk öğrencilerle Suriyeli öğrenciler arasında yaşanan uyum problemleri okul rehber öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve şube öğretmenleri tarafından geliştirilebilen ve uzmanlık gerektirmeyen tarama envanterleri aracılığıyla tespit edilerek okul iklimini olumsuz etkileyen akran zorbalığı, kültür çatışması ve dışlanma gibi davranışların önüne geçilmeye çalışılmalıdır.
- Suriyeli çocukların zorlandıkları ve geri kaldıkları dersler öğretmenleri tarafından tespit edilmelidir. Suriyeli çocukların sorun yaşadıkları dersler tespit edildikten sonra okul yönetimi çocukların eğitim ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak seçmeli dersler oluşturmalı ve oluşturulan bu dersler de Suriyeli çocukların düzeyine uygun bir şekilde öğretmenleri tarafından kendilerine anlatılmalıdır.
- Suriyeli çocukların uyum sorunlarını çözmek amacıyla hazırlanacak olan çalışmaların yalnızca eğitici yönüne ağırlık verilmemeli onların enerjilerini harcayacakları ve güzel vakit geçirebilecekleri etkinliklerin olmasına da dikkat edilmelidir. Bu çalışmalardan olan "MUYU" karakteri Suriyeli çocukların Türk yaşam şartlarına uyumlarını sağlarken aynı zamanda eğlenmelerine de fırsat veren bir çizgi karakterdir. Göçmen çocukların uyumlarını güçlendirmek amacıyla hazırlanan bu karakter çizgi film formatında olup Türk çocuklarla göçmen çocuklar arasında koridor oluşturmaktadır. Bu çizgi karakterle benzer amaca hizmet eden başka karakterler de MEB tarafından oluşturularak Türk çocuklarla Suriyeli çocukların beraber yaşadıkları bir animasyon filmi hazırlanarak "birlikte yaşama duygusu" öğrencilere aşılanmalıdır.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 556-578.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 556-578.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

- Aydemir, S. & Şahin, M. C. (2018). Zorunlu-kitlesel göç olgusuna sosyolojik bir yaklaşım: Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların örneği. *Dini Araştırmalar*, 21 (53), 121-148. doi: 10.15745/da.421604
- Aydın, H. & Kaya, Y. (2017). Türkiye'deki Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim ihtiyaçları ve karşılaştıkları engeller: Nitel bir vaka çalışması. *Kültürlerarası Eğitim*, 28 (5), 456-473.
- Baldık, Y. (2018). *Ana dili Türkçe olmayan göçmen toplulukların eğitim sistemine katılımında Türkçe öğretiminin önemi* (Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi). Erişim adresi: <http://acikerisim.nevsehir.edu.tr/bitstream/handle/20.500.11787/381/509816.pdf?sequence=1&isAllo wed=y>
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 5 (2), 368-388. doi: 10.31592/aeusbed.598299
- Başar, M., Akan, D. & Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26 (5), 1571-1578.
- Başkaya, Z. & Yılmaz, B. (2022). Suriyeli sığınmacıların Sultanbeyli ilçesine sosyo-ekonomik etkileri ve demografik özellikleri. *Journal of International Social Research*, 15 (85), 52-72.
- Baydar, O. (Ed.). (1999). *"Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde göç hareketleri"*, 75 yılda köylerden kentlere. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Bulut, S., Soysal, Ö. K. & Gülçiçek, D. (2018). Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretmeni olmak: Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7 (2), 1210-1238.
- Cengiz, S. (2010). "Göç, kimlik ve edebiyat". *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 2 (3), 185-193.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 67-91.
- Çakmak, Ö. (2018). *Okul yöneticilerinin gözüyle Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri (Kilis örneği)* (Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep). Erişim adresi: https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/128628/yokAcikBilim_10206968.pdf?sequence=-1&isAllowed=y
- Çelik, C. (2012). *"Göç, kentleşme ve din"*, *din sosyolojisi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Demirbaş, H. & Bekaroğlu, E. (2013). Evden uzakta olmak: Sığınmacıların/mültecilerin psikolojik sorunları ve alınacak önlemler. *Kriz dergisi*, 21 (1), 11-24.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *TSA*, 18 (1), 175-205.
- Doğan, V. (2020). *Türk vatandaşlık hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Duruel, M. (2016). Suriyeli sığınmacıların eğitim sorunu. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30 (5), 1399-1414.
- Ekici, S. & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum*, 5 (9), 9-22.
- Elhadj, E. (2011). Why Syria's regime is likely to survive. *Middle East Review of International Affairs (Online)*, 15 (1), 77-89.
- Emin, M. N. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 26-42.
- Ergen, H. & Şahin, E. (2019). Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin eğitimi ile ilgili yaşadıkları problemler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (44), 377-405.
- İşigüzel, B. & Baldık, Y. (2019). Göçmen toplulukların eğitim sistemine katılımı sürecinde uygulanan eğitim ve dil politikalarının incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9 (2), 487-503.
- Kamel, H. M. (2017). The social integration of the Syrian community in the 6th of October city in Cairo "A field study in social anthropology". *Institute of African Research and Studies*, 2-52.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 556-578.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 556-578.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Kaypak, Ş. & Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 84-110. <https://dergipark.org.tr/en/pub/buyasambid/issue/29813/320658>
- Kazgan, G. (1983). Milli Türk devletinin kuruluşu ve göçler. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 30, 1-4.
- Kenar, N. & Abdullahoğlu, Z. (2021). Ürdün'ün Suriyeli mülteci politikası. *Sakarya İktisat Dergisi*, 10 (3), 296-320. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/sid/issue/64860/938561>
- Kirişçi, K. (1999). "Türkiye'ye yönelik göç hareketlerinin değerlendirilmesi" (Bilanço 1923- 1938, Cilt: I). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Kızıl, Ö. & Dönmez, C. (2017). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara sağlanan eğitim hizmetleri ve sosyal bilgiler eğitimi bağlamında bazı sorunların değerlendirilmesi. *International Journal Of Education Technology and Scientific Researches*, 4, 207-239.
- McBrien, J. L. (2005). Educational needs and barriers for refugee students in the United States: A review of the literature. *Review Of Educational Research*, 75 (3), 329-364. <https://doi.org/10.3102%2F00346543075003329>
- Öner, I. G. S. (2014). Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik politikası. *Ortadoğu analiz*, 6 (61), 42-45.
- Özcan, E. (2017). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat*, 2 (4), 183-215. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/isvehayat/issue/29036/310477>
- Özdemir, M. & Aypay, A. (2022). Türkiye'de bulunan geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilere yönelik eğitim politikaları: Retrospektif bir değerlendirme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 577-602. doi: 10.33711/yyuefd.110073
- Özoruç, N. & Sığirtmaç, A. D. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin mülteci çocukların eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 51 (233), 237-258.
- Sarı, T. (2019). *Suriye mülteci krizinin Türkiye ve Avrupa ekonomileri üzerine etkileri* (Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya). Erişim adresi: <http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11616/18377/Tez%20Dosyas%c4%b1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. & Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 208-229. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/pausbed/issue/34754/384374>
- Sayın, Y., Usanmaz, A. & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18 (31), 1-13. www.kmu.edu.tr
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.
- Subaşı, M. & Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 419-426.
- Suriyeli gençlerin Türkçe sertifikası heyecanı. (2014, Temmuz). Erişim adresi: <https://www.unicef.org/turkey/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/suriyeligen%C3%A7lerint%C3%BCrk%C3%A7e-sertifika%C4%B1-heyecan%C4%B1> (23 Mart 2022: 22.10)
- Şemşit, S. (2018). Avrupa Birliği politikaları bağlamında uluslararası göç olgusu ve türleri: Kavramsal bakış. Yönetim ve Ekonomi: *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25 (1) , 269-289. doi: 10.18657/yonveek.407308
- Tamer, M. & Birvural, A. (2018). Zorunlu göçün toplumlarda oluşturduğu problemler. A. Solak ve A. Özpolat (Yay. haz.). *Zorunlu göçler ve doğurduğu sosyal travmalar* (s. 10-19). Samsun : "Şiddet ve Sosyal Travmalar" Uluslararası Kongresi.
- Tanrıkulu, F. (2017). Suriye krizi sonrası Türkiye'deki sığınmacıların ve göçmenlerin eğitimi: Geçmiş, bugün ve gelecek perspektifleri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2585-2604. doi:10.17218/hititsosbil.450208
- Kurnaz Noyan, M. ve Kesten, A. (2024). Suriye uyruklu öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum süreçlerinin ailelerinin bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 556-578. DOI. 10.51460/baebd.1374588

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 556-578.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 556-578.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Taşçı, F. (2009). Bir sosyal politika olarak göç. *Kamu-İş* C10, 177-204.
- Tinas, M. (2020). Lübnan hükümeti ve Lübnan toplumu perspektifinden Lübnan'daki Suriyeliler. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 7 (2), 13-34.
- Topcuoğlu, R. A. (2016). Göç yazınındaki düzenli ve düzensiz göç kavramları: insan hakları temelinde bir kavramsal sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı*, 34, 1-20.
- Tümtaş, M. S. & Ergun, C. (2016). Göçün toplumsal ve mekânsal yapı üzerindeki etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21 (4), 1347-1359.
- Türk Dil Kurumu. (2019).
- Usta, S., Sayın, Y. & Güzelipek, Y. A. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin kente ve üniversiteye uyumu: Karaman ili örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3, 565-577.
- Ünal, K., Taşkaya, S. M. & Ersoy, G. (2018). Suriyeli göçmenlerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (2), 134-149.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları: "Öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 6 (3), 65-89.
- Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmeti Genelgesi. (2014, 23 Eylül). Resmi Gazete (Sayı: 10230228). Erişim adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf>
- Yavuz, Ö. & Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi*, 3 (2), 175-199.
- Yıldırım, S., İslamoğlu, E. & İyem, C. (2017). Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin bir araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 107-126. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/bilgisosyal/issue/36462/413193>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıllık göç raporları. (2015, Aralık). Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/yillik-goc-raporlari> (22 Ekim 2020: 14.35)
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (2), 1685-1705.
- Yolcu, M. (2002). Dil: işlevi, çeşitleri ve alanları bağlamında kavramsal bir inceleme. *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2 (1), 67-96.